

LÄRARHANDLEDNING TILL

JULIUS CAESAR

OM LÄRAR- HANDLEDNINGEN

Denna lärarhandledning kan du se som en inspirationskälla till ett fördjupande efterarbete i klassrummet. Du som lärare känner eleverna bäst och kan förhålla dig fritt till handledningens innehåll och övningar samt anpassa dem efter elevernas intressen och behov. Utöver information om Operahuset och föreställningen består lärarhandledningen av en kort uppvärmningsövning, en metod för eftersamtal samt tematiska övningar knutna till operaföreställningen *Julius Caesar*. Övningarna kan göras individuellt, i större eller mindre grupper och kan knytas till ett flertal skolämnen.

Alla förstår och upplever scenkonst på sitt sätt. Vi har alla olika erfarenheter med oss som individer som färgar vår upplevelse av en föreställning, och det finns inga reflektioner som är rätt eller fel – alla har vi rätt till vår egen tolkning! Scenkonstupplevelsen är dock inte enbart subjektiv utan även kollektiv. Ni som publik är publik tillsammans, och dessutom är både ni och föreställningen en del av vårt gemensamma samhälle. Ett efterarbete i klassrummet kan bidra till ett utbyte av perspektiv och en fördjupad förståelse av både den individuella och den kollektiva upplevelsen. Arbetet kan väcka nya frågor och funderingar hos både elever och lärare, och förhoppningsvis kan lärarhandledningen ge stöd och inspiration i detta.

Mycket nöje!
Unga Operan

INFÖR BESÖKET PÅ OPERAN

Vi på Kungliga Operan önskar er alla en så bra scenkonstupplevelse som möjligt. Här kommer därför lite information som vi tycker kan vara bra att ha med sig inför ett besök hos oss.

FÖRBEREDELSE

Berätta gärna för eleverna i god tid att ni ska hit och ta del av operaföreställningen Julius Caesar. Förklara till exempel hur ni kommer ta er till Operan och hur länge ni ska vara här. Berätta också lite om föreställningen ni ska se! Mer information finns på Operans hemsida: <https://www.operan.se/foreställningar/julius-caesar>. På så sätt är ni alla bättre förberedda på vad som ska hända.

TID OCH PLATS

Kungliga Operan ligger vid Kungsträdgården. Hit går tunnelbanans blå linje (hållplats Kungsträdgården) och flera busslinjer. Från Centralstationen tar det ungefär tio minuter att promenera. Föreställningen Julius Caesar spelas på scenen Rotundan, med ingång från Jakobs Torg. Dörrarna till Operan öppnar 20 minuter innan föreställningen. Kom gärna i god tid så ni hinner hänga av er och kanske gå på toaletten i lugn och ro. Observera att man inte blir insläppt i salongen om man kommer för sent! Föreställningen är cirka 60 minuter lång och är utan paus.

MAT, DRYCK OCH TELEFONER

I samband med föreställningar på scenen Rotundan har Operans caféer inte öppet, men det går givetvis bra att ta med sig egen frukt eller liknande. Ibland kan vi erbjuda plats att äta medhavd matsäck hos oss. Hör av er i god tid till skolforeställning@operan.se om ni vill äta hos oss. Vi har begränsad plats och kan tyvärr inte garantera att det finns rum för alla. Det finns inte möjlighet att värma mat. Vi vill påminna er om att det inte är tillåtet att ta med mat eller dryck in i salongen! Mobiler och annan elektronisk utrustning som kan orsaka störningar ska vara avstängda under föreställningen. Det är inte tillåtet att filma eller fotografera under föreställningen, men detta går bra att göra under applåderorna.

LÄRARENS ROLL

Hos oss är även du som lärare publik. Vi är måna om din upplevelse och vill påminna om att din nyfikenhet och lust smittar av sig på eleverna. Vi förstår att du har ett stort ansvar, men vi hoppas att även du får möjlighet att fokusera på föreställningen. Fråga gärna publikvärdarna på plats om det är något du eller ni som klass undrar. De vet det mesta om operahuset och föreställningen!

OM FÖRESTÄLLNINGEN

Sesto vill vara med och leka, men då måste han betala och spela den roll han blir tilldelad, precis som alla andra spelar sina roller i maktkampen på skolgården. Han går med på premisserna och spelplatsen ritas upp. Han förs till den mäktiga kejsaren Julius. Nu kan leken börja, på blodigt allvar! För det hela är väl på låtsas - eller?

Operaföreställningen *Julius Caesar* handlar om att vilja vara den som har makten att bestämma lekens regler, men den handlar också om viljan att vara med: om vänskap, lojalitet och förälskelse. Här möts lek och allvar i ett händelserikt drama om makthierarkier och hämnd, där pakter slås och bryts om vartannat och där det är människans längtan som styr.

UPPVÄRMNING: MINNESRUNDA

När ni är tillbaka i klassrummet och ska påbörja efterarbetet uppmuntrar vi er att göra en kort minnesrunda som uppvärmningsövning innan ni sätter i gång. Det bidrar till att skapa ett tillåtande rum och är ett bra sätt att få i gång både kropp och minne.

Be varje elev skriva ner sitt starkaste minne från föreställningen. Det kan vara kort eller långt, en liten detalj eller en större händelse – något som gjorde intryck! Begränsa gärna tiden och uppmuntra eleverna att ta det första de kommer på. Gå därefter ett varv och låt varje elev dela med sig av sitt minne.

EFTERSAMTAL

– *beskriva, tolka, associera*

Inför ett fördjupande eftersamtal om operaföreställningen och era upplevelser är det viktigt att påminna eleverna om att alla är fria att göra sina egna tolkningar. Bejaka det eleverna har tagit fasta på och använd deras nyfikenhet som inspiration i det vidare arbetet.

Ett bra sätt att påbörja ett samtal är genom att först *beskriva* så objektivt som möjligt vad ni har varit med om genom frågor som:

- Hur såg scenrummet ut?
- Vilka saker såg ni på scenen?
- Hur såg ljuset ut?
- Hur många sångare var det på scenen?
- Vad gjorde de?
- Hur såg de ut?
- Hur lät musiken?
- Vilka instrument hörde och såg ni?

Sedan kan ni börja *tolka* det som utspelade sig under föreställningen.

Kom ihåg att det inte finns några rätt eller fel!

- Vad handlar föreställningen om?
- Vilka teman berör den?
- Vilka är personerna som är med i föreställningen och varför gör de så som de gör?
- Var utspelar sig föreställningen?
- Vilka stämningar skapar sången och musiken?
- Vad tror ni föreställningen vill berätta?

Slutligen kan samtalet bli mer *associativt* och personligt.

- Vilka frågor eller känslor väcker föreställningen hos dig?
- Får den dig att tänka på något speciellt?
- Känns den på ett särskilt sätt?
- Finns det delar av föreställningen du känner igen dig i?
- Vilka och på vilket sätt?

TEMA: *Platsen; rummet och känslorna*

SKAPA: RUMMET SOM PLATS OCH STÄMNING

Julius Caesar utspelar sig på en skolgård, men handlingen förflyttar sig mellan olika delar av skolgården. Rummet förändras med hjälp av ljus och scenografi. Tillsammans skapar de inte bara miljön utan även stämningar: Linjer markeras på golvet och faller från taket och skapar skarpa regler och begränsningar. Draperier och skuggor skapar mystik och intimitet.

Be varje elev tänka tillbaka på och välja ut en scenföljd från Julius Caesar, bestående av ungefär fyra scener. Skriv ner några stödord som beskriver handlingen, rummet och stämningen i scenerna. Eleverna ska nu skapa egna scenbilder genom att göra en enklare storyboard eller moodboard. Där de rumsliga förändringarna hjälper att föra berättelsen framåt från en stämningsfull scen vidare till nästa osv. Hur skulle världen och rummet se ut om ni fick göra scenografi och ljus till en uppsättning av Julius Caesar? Med vad och på vilket sätt ska miljön byggas upp? Vilka stämningar skapar de olika rummen? Var kommer ljuset ifrån? Om ni har tid över kan ni också fundera över hur kostymerna skulle se ut. Ska de vara eleganta, slitna, sportiga, färgglada eller glittriga?

När alla är klara, be eleverna gå ihop två och två och dela med sig av sina storyboards och sina konstnärliga visioner.

UNDERSÖKA: SKOLGÅRDEN

Inspirationen till operaföreställningen kommer från skolgården: den skolgård som skaparna av föreställningen befann sig i som barn, och den som barn befinner sig i idag. I Julius Caesar är skolgården en plats för lek och allvar, maktkamp och kärlek. Hur skulle ni beskriva er skolgård? Vad betyder den för er, era skolkamrater och lärare? I denna övning får klassen, uppdelade i mindre grupper, göra en ljud- eller film-dokumentär som kretsar kring skolgården som en del av elevernas närmiljö.

Dela in klassen i mindre grupper.

Be grupperna bestämma sig för om de vill göra en ljuddokumentär eller en dokumentärfilm, beroende på vilka hjälpmedel ni har att tillgå.

Uppmuntra grupperna att fundera över vilka områden av skolgården de vill fokusera på i sin dokumentär och be grupperna komma på ett kreativt upplägg för hur deras dokumentär ska vara. Man kan till exempel göra intervjuer med olika personer, sig själva, bekanta eller okända, och fråga om deras relation till skolgården. Man kan också spela in ljud från själva platsen eller presentera fakta eller liknande. Tonen kan vara exempelvis poetisk, politisk eller humoristisk. Berättandet kan vara linjärt med en tydlig början, mitt och slut, men dokumentären kan lika gärna vara fragmentarisk som ett collage. De kan med fördel också formulera några intervjufrågor som förberedelse.

Spela in, klipp ihop och lägg ljud. Om ni har möjlighet får projektet gärna sträcka sig över längre tid så eleverna ges tillfälle att verkligen undersöka både temat för dokumentären samt ljudmediets möjligheter och begränsningar, men en kortdokumentär går självklart också utmärkt.

När alla är klara kan ni ha premiär i klassrummet. Släck ner, kanske blunda, och lyssna.

Avsluta gärna med att låta varje grupp dela med sig av sin arbetsprocess. Varför blev det som det blev? Är ni nöjda? Var det något som förvånade er under inspelningen eller klippningen?

Ni kan förslagsvis lyssna på Cleopatras kärleksaria från Handels Julius Ceasar under tiden:

<https://open.spotify.com/track/5uv2HscV6IOdj72pdGW1T8?si=e236e34eef454766>

LYSSNA: MUSIKENS SPRÅK

Sång och musik talar ofta direkt till våra känslor. Vi i publiken påverkas på olika sätt, vare sig vi vill det eller ej. Musik kan också berätta, med och utan ord, om människors inre tankar och känslor. Särskilt operasång är känd för att vara känsloladdad och uttrycka starka känslor.

Gör plats i rummet och be klassen ställa sig upp.

Dela in rummet så ena änden representerar känslan vrede/hat, andra änden sorg/längtan, och mitten glädje/kärlek.

Spela upp ett stycke i taget från listan nedan. Lyssna först en stund och be sedan eleverna gå till den plats (känsla) i rummet som de tycker passar bäst till sången och musiken. Uppmuntra eleverna att följa sina egna impulser utan att snegla för mycket på vad klasskamraterna gör. Upplevelsen och tolkningen av musiken är fri och det finns inget rätt eller fel svar.

Första gången kan du låta eleverna göra sina val utan att be dem begrunda eller reflektera vidare över det. Upprepa i stället övningen genom att spela upp nästa stycke. Denna gång kan du låta de som vill beskriva vad det var i musiken som gjorde att de valde just den känslan.

Upprepa övningen tills ni lyssnat på åtminstone fyra olika musikstycken.

Avsluta gärna med att reflektera tillsammans: Vad i musiken avgjorde vilken känsla den uttryckte? Var det tempot, de olika instrument ni hörde, sättet att sjunga på, melodierna? Fick ni några inre bilder på vad som hänt i samband med de olika musikstyckena? Vem var t.ex. personen som sjöng? Fanns det något musikstycke som ni tyckte uttryckte en helt annan känsla än de tre som var med i övningen? Vilken känsla då? Tyckte ni om musiken?

FÖRSLAG PÅ MUSIK:

Mozart: "Der Hölle Rache kocht in meinem Herzen" ur Die Zauberflöte:

<https://open.spotify.com/track/2Ftz2kgUihK774Sd-fv7iUc?si=d78ecca7797f48c3>

Puccini: "E lucevan le stelle" ur Tosca:

<https://open.spotify.com/track/77jtRwemELXGog0tP-fQTcsV?si=a2fcb227d8ca4768>

Bizet: "Les tringles des sistres tintaient" ur Carmen:

<https://open.spotify.com/track/40srui1RbFtmYp-4P881GDW?si=5609318793b5482b>

Verdi: "Credo in un Dio crudel" ur Otello:

<https://open.spotify.com/track/2Nqbk9oqB7MzjsvbB-fX6dl?si=da79e440d4474bbc>

Händel: "Piangerò la sorte mia" ur Giulio Cesare:

<https://open.spotify.com/track/53iOIFSGi36FQ4qxg-ue9fT?si=6c567db6d8624874>

Verdi: "Libiamo ne'lieti calici "Brindisi"" ur La Traviata:

<https://open.spotify.com/track/41ujv4mhxlqR8nl-nieDpDp?si=9a80f8786ae64459>

TEMA: *Mänskliga relationer*

SAMTALA: PAKTER OCH ALLIANSER

Föreställningen kretsar kring maktspel. Vem ska vara kejsare och bestämma reglerna? Vem har makten att avgöra vem som får vara med i leken? Vem är lojal mot vem, och varför väljer man gå i allians med just den personen?

SAMTALA I HELKLASS:

Varför skapar människor pakter och allianser med varandra? Vilka är fördelarna med detta? Och vilka är nackdelarna?

Hur uppstår fiendskap? När man skapar en allians skapar man då också alltid en gemensam fiende till exempel?

Hur skulle ni beskriva vänskap? Vad behövs för att en relation kan kallas vänskap? Hur behandlar man varandra?

Vad betyder tillit och lojalitet? Vad kan hända när dessa bryts?

Vilka är fördelarna och nackdelarna med att vara den som har makten att bestämma? Jämför denna position med positionen som makthavarens kompis; vilka fördelar/nackdelar finns det för denna?

Kan man undvika ojämlika maktrelationer, och hur då i så fall? Eller kommer det alltid finnas de som har mer makt än andra? Varför det?

SKRIVA: FÖRÄLSKELSE

Cleo och Julius blir kära i varandra och upplever förälskelse för första gången. Men hur vet man om man är kär, undrar de. Vet ni? Hur känns förälskelse? Hur betar människor sig när de är kära?

Be varje elev skriva en förälskelsesscen mellan två personer. Texten kan vara en dikt, en sång, en prosatext eller en dialog med repliker.

Uppmuntra eleverna att fantisera fritt och vara så detaljrika som möjligt. Exempel på inspirationsfrågor: Var är personerna? Vad säger de och hur rör de sig? Och framförallt: hur känns förälskelsen? Är det till exempel pirrigt, lyckligt, nervöst eller sorgset att vara kär? Doftar förälskelse någonting? Har den en färg? Låter den som tusen små klockor, en viskning eller en ångbåt?

GESTALTA: STATUS OCH HIERARKIER

I Julius Caesar pågår en ständig kamp om vem som har makt och status att bestämma över de andra. Hierarkin är inte bara tydlig i texten utan även i sångarnas kroppsspråk och fysiska placeringar i rummet: Till exempel sitter Julius högt uppe på sin tron och ler medan Tolomeo och Akillas bugar och Sesto tittar nervöst runt. I denna övning får klassen med hjälp av fysisk gestaltning undersöka olika statuspositioner och deras inbördes relation.

Gör plats i rummet så klassen kan röra sig relativt obehindrat runt. Dela in eleverna i två grupper och be dem ställa sig på golvet.

Be klassen gå runt i rummet som sig själva. Be efter en kort stund grupp 1 röra sig som personer med hög status, de som är högst uppe i hierarkin, och be grupp 2 röra sig som personer som har låg status och är längst ner i hierarkin. Uppmuntra eleverna att undersöka hur man med hjälp av kroppen kan gestalta status och social position? Hur går man? Snabbt eller långsamt? Med fasta steg eller lätt på tå? Hur har man händerna och armarna? Hur är nacken och huvudet? Och hur är blicken? Flackande, observerande, rak eller drömsk?

Efter en stund, be grupperna byta roll så grupp 1 nu har låg status och grupp 2 hög.

Dela sedan in gruppen i ytterligare två grupper så ni är fyra totalt. Tillsammans bildar grupperna en hierarkisk ordning där grupp 4 har lägst status och grupp 1 har högst status. Be eleverna gå runt i rummet och utforska nu hur status skapas inte enbart med hjälp av den egna kroppen utan också i relation till de andra i rummet. Rör man sig olika beroende på vem man passerar? Vilka statuspositioner rör sig längs väggarna, vilka i mitten av rummet? Hur gestaltar man hög status utan att man går över och blir den med högst status?

Prova er fram, och byt gärna roller så eleverna får testa på olika statuspositioner.

Avsluta gärna med att reflektera en stund över vad hierarki är för något och hur olika statuspositioner skapas. Ge gärna konkreta exempel från övningen, operaföreställningen och dagens samhälle.

DISKUTERA: HÄMND

Hämndkänslorna fungerar som dramats motor och driver berättelsen Julius Caesar framåt: Sesto vill hämnas Tolomeos övergrepp, Tolomeo vill hämnas syster Cleos förräderi, Akillas vill hämnas Tolomeos svek. Men vad innebär hämnd egentligen?

DISKUTERA I MINDRE GRUPPER ELLER HELKLASS:

Vad innebär det att hämnas?

I vilka situationer eller sammanhang brukar hämnd vara vanligt förekommande? Varför tror ni det är så?

Hur kan hämnd komma till uttryck, i handlingar och i tanken?

Vilka konsekvenser kan hämnd föra med sig?

Finns det situationer där det är okej att hämnas? Varför då? Och på vilket sätt får man hämnas?

Hur skulle ni beskriva hämndkänslor? Hur känns det i kroppen? När kan sådana känslor dyka upp, och varför dyker de upp just i dessa sammanhang?

Vad kan man göra i stället för att hämnas?

TIPS & LÄNKAR

Kungliga Operans Spotify-profil med ett flertal spellistor:

<https://open.spotify.com/user/kungligaoperan?si=1f39fd38ead64fa3>

Vill du veta ännu mer inför ditt besök? Läs läs vår handledning om att ta del av opera och balett, barn och vuxna tillsammans, *Med spetsade öron:*

https://www.operan.se/media/vv3jhq1/med_spetsade_o-ron.pdf

Bli skolombud och kontakt mellan din skola och Kungliga Operans barn- och ungdomsverksamhet:

<https://www.operan.se/skola/bli-skolombud>

JULIUS CAESAR

MEDVERKANDE

SESTO *Désirée Baraula Massari*

TOLOMEO *Lovisa Huledal*

AKILLAS/PAPPAN *Mikael Horned*

JULIUS *Erika Tordéus*

CLEO *Sofie Asphund*